

ՊԱՅՄԱՆՔ

Լոյսը կը հրատարակուի Չարե-
սաբքի եւ Շարաթ օրեր :

Կ. զորոյ համար Տարեկան
գինն է 1 Էկ իրա Օսմանեան կան-
խիկ վճարելի :

Դուրս գնացած լրագրաց համ-
բուն ծախքը առնողին վրայ է :
Մէկ քերթը 40 փարս :



ՀԱՆԴԵՍ ԱԶԳԱՅԻՆ

Ա. Ն. Գ. Ի. Ա.

ԵՒ ԿՐԹԱՓՈԹԻՒՆ

Խօսեալով Լոյսի վերջնական թուոյն
մէջ այն օգնութեան վրայ, զոր ի մա-
սին Հայոց կրթութեան տարածմանն
ընել կը խոստանայ Անգղիական ըն-
կերութիւնն մը, որ կազմեալ էր անց-
եալ տարի, արդիւնքէն դատելով տե-
սանք թէ ուրիշ նպատակ չունի եղեր,
բայց նպատակը դէպք Անգղիական ե-
կեղեցւոյն Հայոց մէջ շարժումը յա-
ռաջ բերելու, որմէ կը հետեի պար-
զագէտ թէ իւր բնական զօրութեան
թիւնը սոսկ կրօնական է եղեր :

Ինչ կը հետեի ատկէ. — Կը հետեի
թէ — Կը հետեի Անգղիական Եկեղեցւոյ
շահը կը խորհի, էր շահը կը մտածէ
և իր շահուն համար կը գործէ եղեր,
և այս տարրերով չէ, որովհետեւ Անգ-
ղիացիին սկզբունքն է ակեցցէ անձն
իւր և օրհնեցէ զտէր :

Դրականապէս խորհելով շատ լաւ
սկզբունք է այդ, որով կը հետեի
բարձր կարգի մանուկները Անգղիան,
վասնի զի Անգղիացի բնորը շահաւոր
սեւ է :

Արդեօք ինչ շահ ունի Անգղիական զՀայոց
իւր եկեղեցւոյն յարեալ խնդրոյն մէջ.
Շատ պարզ է, զոր բացատրելու
հաշիւ հարկ կը դրամք, որովհետեւ քիչ
շատ խորհող մէկը կրնայ գիտնալ թէ
այդ կէտը կը կայանայ զխառնարար
յնքան իւր շահը պաշտպանելու մէջ,
զոր անվճար պահպանելու համար
պէտք կը լինի աղքատներուն ձեռք
բերել այլապէս միջոցներով, յորս օգ-
տակարարոյն լինել կը թուի որսալ
բնիկ տարրերը :

Ասոր օրինակը տեսնուեցաւ երկու
կերպիւ :

Ա. Քուրդերը որ զօրաւոր տարր մ'են,
չյոյնով, և Հայաստանի քուրդաս-
տան անունը տալով, և

Բ. Հայերն, որ Քրիստոնեայ ժողո-
վուրդ մ'են, Անգղիական եկեղեցւոյն
յարեալ փորձելով :

Այս երկուքը կերպն երեան ե-
կած է բարեկարգեալ եկեղեցի ա-
նունին տակ, այսինքն, զՀայոց (ի
կրօնականին բարեկարգելու) ձեռ-
նարկութեամբ, իւր թէ այդ լինէր
Հայոց բուն կենսական և անհրա-
ժեշտ պէտքն :

Եւ սակայն իր ինչ փոյնն է թէ
այդ լինի Հայոց կենսական և անհր-
ժեշտ պէտքը կամ ոչ, բաւական է
թէ իր շահուն յարմար դայ :

Լաւ. թանկ լինի այնպէս. բայց
ատկէ ինչ շահ կամ օգուտ կրնայ
ձագիլ Հայուն :

Մեզի համար ալ այս է բուն կա-
րեալը կէտը, զոր անշուշտ չեմք կր-
նար անտես թողուլ, որովհետեւ երբ
կը տեսնեմք որ մեծ ազդեր կը խորհն

և կը մտածեն միայն իրենց շահուցը
վրայ, մեր ալ պարտքն է որ խոր-
հեմք և մտածեմք մեր բուն շահն և
օգուտը :

Չհասկցողի սակայն թէ մեր ընդ-
դէմ մեր բոլորովին եկեղեցական բա-
րեկարգութեան : Արդարեւ զգացող-
ներէն եմք մեր ևս նորա պէտքն և
կրնամք դրաշխ ևս այդ խնդրով, սա-
կայն հարկ է ըսել թէ մեզմով պէտք է
լինի այդ և ոչ թէ օտարէն դայ, զի
այն եկեղեցական բարեկարգութիւնն,
որ կուգայ օտարի կողմէ, բնական
բերմամբ անշուշտ խորհան կատարա-
դասէ մեր ազատ և անկախ եկեղե-
ցին, և հետեւաբար մի ուրիշ եկե-
ղեցւոյ հպատակը կը լինիմք կրօնա-
պէս, որ ի հարկէ բնաւ հաճելի չէ և
ոչ մի ազդեալ և խնայական Հայուն,
որովհետեւ բարոյական սարկութիւնն է :
Իւր միջանկեալ կարեւոր պարա-
զայ մը զայս կէտ եւս այսպէս հա-
մառօնաւ պարզելէ յետոյ կ'անցնիմք
գործնական մեր նիւթին :

(Գու. Կ. Գ.)

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ Ի ՖՐԱՆՍԱՅԷ

ՆՈՒՊԱՐ ՓԱՇԱ

... Խմբագիր

Լոյսի 241 թուոյն մէջ « Հայ — մե-
ծառունք » յօդուած մը կար, յո-
րում կը գտնուէր իւրեք մը « չը-
ռայլ և առ ազգի անտարբեր » մե-
ծառունքներ :

Շատ իրաւունք ունիք, և ես մա-
նաւանդ կը գովեմ ձեր ազգասիրա-
կան ոգին և եռանդը, որով վառ-
եալ յորդոր և հրաւէր կը կարգաւ
անուն, որպէս զի օգնեն ազգին և
փայլին մեծագործութեամբ :

Սակայն ներեցէք... Խմբագիր,
որ յանուն արդարաւորութեան յայտ-
նեմ թէ վսեմ, Նուպար փաշայի մա-
սին գանդատելու իրաւունք չունի
ազգը, վասն զի Ն. Վսեմութիւնը որ
եղիպտոսի մէջ ազգասիրական բող-
մով զործեր ունեցած է, նաեւ
Նուպար — Շահնազարեան վարժարանը
հաստատած է բարեկրթական Կ. Վ.
Շահնազարեանի 1000 ոսկին վրայ
ԵՒՆԻՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՈՍԿԻ ԿԱՆԿԱՆԵՐՈՎ :

Պակէ զատ վարժարանը վարձի
ձախքէ ազատելու համար ի խաղաղ
ընդարձակ տուն մ'ալ ծախու առ-
նելով վարժարանին նուիրեց, ինչպէս
նուիրեց նաեւ բնագիտական և տա-
րագիտական թանկագին գործիքներ
և ը, և ին :

Կը թողում յիշել ուրիշ բանները,
և չեմք մայրաքաղաք մի թէ փոքր բան է-
րաց, խնդրեմ, ըսէք, ինչ եղաւ յիշ-
եալ վարժարանը, ինչպէս գոյութեան
և ինչ պատճառաւ :

Պիտի ըսէք գուցէ թէ պարտուց
պատճառաւ. բայց այդ պարտքը
ուրիշ և ինչ պատճառաւ գոյացաւ
և ինչպէս հոգ չտարուեցաւ պարտք
չգոյացնելու և զայն հաստատուն պա-
հելու :

Իմ բուն խնդիրս այս է թէ՛ երբ
մէկը բարիք մը կրնէ ազդիւն, թէ՛ ը-
նողին և բրածին յարգը ազդի ճանչ-
նալու և թէ բարիքը լաւ պահպա-
նելու անկէ օգուտ քաղել զիստա-
նու է, որպէս զի թէ բարիքը ընողը
գոհ ըլլայ և աւելին ընելու յօժարի
և թէ այլոց ալ նախանձը շարժի, և
վստահութեամբ ուղին բարիք ընել,
անկախած ըլլալով թէ՛ բրածինն ան-
կորուստ պիտի մնայ :

Կը յուսամ որ... Խմբագիր, գուցէ
ալ իրաւունք կուտայ իմ այս ըսած-
ներուն, և Ձեզի հետ մտադր ազգը,
որովհետեւ անհրաժեշտ ճշմարտութիւն-
ներ են :

Ուստի ի շնորհիւն դայթակղեալ
գիտաց կը խնդրեմ որ բարեհաճիք
հրատարակել այն գիտողութիւնն Ձեր
ազգ-օգուտ Լոյսին մէջ, ընդունելով
ձերմ յարգանքներս :

7 Մայիս 82 Միւսմ ԷԼՆ
Ի Փարիզ

ԴԻՏՈՂ. ԼՈՅՍԻ. — Անշուշտ ար-
դարաւորութեան պարտք մը կատա-
րած կը լինիմք թէ՛ ըսեմք թէ Մե-
ծառուց Նամակագրին գիտողութիւն-
ները և յայտնած կարծիքները խիստ
իրաւացի և արդար են, որոց նկատ-
մամբ մեր կատարեալ համամտութիւ-
նը կը յայտնեմք :

--- 333333 ---

ԱԶԳԱՆՈՒՆԻ

ՀԱՅՈՒՆԵԱՅ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

... Խմբագրապետ Տէր

Ազգ. Հայ Ընկերութեան Կեդր. Գործ.
Ժողովն պարտք կը համարի հրապարակաւ
յայտնել իւր ընդունալն շնորհակալութիւնն
առ այն բարեսէր պաշտպան, որը հաճե-
ցան իւրեանց նուիրատուութեամբ նպաս-
տել ընկերութեան, վերջին ետամետայ
չըջանին մէջ, և որոց ցուցակն կը յղեմք
Ձեզ, ինչդրելով որ հաճիք հրատարակել
Ձեր ազգօգուտ թերթին մէջ, կանխաւ մա-
տուցանելով մեր շնորհակալեաց և համակ-
րանաց հաւատարմութիւն :

Յալ Կոնստանտնուպոլիս

Ազն. Տիկին Աղաւանի Գարակօզեան 40
Մեծ. Տ. Գրիգոր Չիլիկեցիեան ի Զմիւռնիոյ 12
Մեծ. Տ. Գրիգոր Չիլիկեցիեան ի Զմիւռնիոյ 4
Օսմ. ոսկի 452
Օսմ. ոսկի 524
Վսեմ. Տիկին Տ. Տառեան 20
Միւս. Տիկին Պարիկեան (Ատանա) 40
Ազն. Տիկին Գրիգոր Մահմեդեան 20

ՊԱՅՄԱՆՔ

Նամակ կամ ո եւ գրութիւն
պէտք է ուղղել Առ Մ. Գափա-
մանեան Կ. պոլիս, Չարագրար,
Սիւպիլիւ խան քիւ 47,
Տեսնեան սպարաւը :

Մանուցման տողը մէկ անգամի
համար 5 դր. 2 անգամի համար
2 դր. Իսկ անկի անգամնե-
րու համար գրեւ յաւարկութիւն
կ'ըլլայ :



» » Գրիգոր Մատարեան » 40
» » Թագուհի Սիւպիլեան » 20
» » Եղիարեթ Գալստեան » 20
» » Մարիամ ձիւրեան » 40
» » Սուլթան Կիւրուչեան » 20

Տրապիզոնի նորակալ մանածիւղէն
28 մէկ 800

Մեծ. Տ. Աւետիս Գոռան. 2 տունակ վի-
ճակահանութեան Գործ. անուամբ բոլ-
քա—մազուրքա մը, յօրինեալ և ընկերու-
թեան անունն նուիրեալ ի Մեծ. Տ. Մէր-
ճանէ :

Մեծ. Տ. Մկրտիչ Աղապալեան իրաւորու-
թիւն 15 օրինակ
Մեծ. Տ. Աբրահամ Ալիպալեան դանազան
զրեանք 40 օրինակ :

Մեծ. Թաղէտ պատուելի Կէրեբեան Թաղի
մանուկ իւր առակաց Ֆէրիտի 5 օրինակ
Մեծ. Տ. Միհրան Արիկեան Տաճկերէն
գիրք 5 օրինակ. և հատուկ թարգմա-
ծութ. Պարսկ. և Արաբական 23 օրի-
նակ :

Մեծ. Տ. Մարթեան Թուրքիոյ թիւն 10
օրինակ :

Մեծ. Տ. Փալաքաշեան Ալիարհապուրդիւն
5 օրինակ :

Ի Գրիգոր Ազգ. Հայ Ընկերութեան
Կեդր. Գործ. Ժողովոյ

Ատենաղաղ
Ս. Գ. ՀԱՐՈՅՏ Տ. Մ. ՄԱՐԿԵՆՅԱՆ
Կ. Պոլիս 11 Մայիս 1882

Ա. Զ. Դ.

Ազգային գրադէսներէն Տ. Ս. Ֆե-
լէկեան ձեռնարկած է իւր այլիայլ
ոտանաւոր գրուածները ազգագրելու :

Ծախուց պիտի թեան համար հարկ
դատած է բաժանորդագրութիւն բա-
նալ :

Բաժինն 5 դահեկան է :

Կը հրաւիրեմք ազգային գրականու-
թեան բարեկամներն որպէս զի մաս-
նակցելով այն բաժանորդագրութեան,
հաճին խրախուսել յիշեալ ազգային
բաղամետայ աշխատասրբ :

Տ. Ս. Ֆելէկեանի գրուածներէն մէկ
երկուքն արդէն հրատարակած ենք.
այսօր ևս կը հրատարակեմք ուրիշ մ'
ալ, որ կը վերաբերի պանդխտու-
թեան :

--- 333333 ---

... Տէր Խմբագրապետ

Թաղիս Ս. Երրորդութիւն եկեղեց-
ւոյ տօնախմբութեան առթիւ Ս. Ե-
րուսաղէմայ Պատրիարք Ամեն. Տ. Տ.
Ետայի Ս. Հայրը Ս. պատարագ պիտի
մատուցանէ ամայս 16 առաջիկայ կիւ-
րակէ առաւօտ :

Հայս ի գիտութիւն բարեպաշտ Ժ-
ղովրդեան ծանուցանելով ինչդրե-
լով

Միւսմ ազգագրար

ՆԵՐՍԵՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ԱՍԼԱՆԵԱՆ

Ի Բերայ 13 Մայիս 1882

--- 333333 ---

Խ Ն Գ Ի Ի Ր
Ա.Գ.Գ.Ա.Յ.Ի.Ն. ՊԱՆՈՒՆԻՍԻՆ

Հայր 243 թուոյն մէջ «Կոմունիստ»
յօդուածով մը խօսեցանք ազգային
ընդհանուր վիճակին, կացութեան և
այն վտանգին նկատմամբ, որ ահագին
կոմունիստական հայութեան և մեր
ազգային ազատ և անկախ եկեղեցի-
ւոյ գոյութեան առարկելով թէ՛ Հա-
յուսթանը կրնայ պահպանել իւր ե-
կեղեցիովն ազգային ոգւով կրթու-
թեան ծաւալմամբ և պաշտպանու-
թեան անհրաժեշտ միջոցներով:

Այդ միջոցները պարտին լինել միշտ
ներքին, որ կը մարմնաւորին յաւէտ
ինքնօգնութեամբ:

Այս կէտը փորձի տակ դնելու
պէտք չկայ. անցեղոյն պատմա-
կան փորձերը բաւական են համոզե-
լու զմեզ թէ՛ Հայն ինք իրմով պահ-
պանած է զՀայութիւնը բազում աղե-
տալի վտանգաց առջև:

Սակայն պարտիմը խոստովանիլ մի-
անգամայն թէ՛ Հայը կ'ոգնուէր իւր
կղերին, որ պահպան հրեշտակի
նման կը հակէր իւր հօտին, կը մխի-
թարէր զայն իւր ցաւոյ, հեծութեան
և տառապանաց մէջ, կ'ամբէր նո-
րա միջանքը, կ'օգնէր, կ'ուսուցանէր,
կը զօրացնէր, կը յուսացնէր և իւր օ-
րինակաւը դիմադրաւ վաղելով վտան-
գաց և աղետից ընդ առաջ:

Եթէ այս այսպէս չլինէր, այսին-
քըն, Հայ կղերն եթէ փառաց, հան-
գըտեան և պատուոյ միայն թեկն ա-
ծէր, Հայութիւնն անշուշտ շատոնց
հասած կը լինէր ի դերեղման:

Ներկայ պարագայից մէջ ևս Հայ
կղերը կրնայ փրկութեան միջոց լի-
նել, զի ժողովուրդն առաւել նմա
կ'անսայ, բայց ոչ այն կղերին որ իւր
հանգիստը, գրպանն և որովայնը կը
մտածէ և թեկն կ'ածէ բարձի, պատ-
ւոյ և փառաց, այլ այն կղերին՝ որ
կ'օգնէ, կ'ուսուցանէ և կ'սիրովէ ու
կը մխիթարէ զժողովուրդն իւր ցա-
ւոյ, վշտոյ, հեծութեան և տառա-
պանացը մէջ:

Սոյն անվերջ տեսութեամբ է որ
յաճախ ուշադրութիւն կը դարձնեմք
Հայ-կղերին վրայ, զի գիտեմք և հա-
մոզուած ենք թէ՛ նորա ի պարտակա-
նութիւն իւր գաւառներն ինչ մեծ
բարիք և օրակիս օգուտներ կը ծը-
նին:

Մեր բուն խնդիրն, ինչպէս յայտ-
նի է, Հայաստանի մէջ զՀայաստան
պահպանելու խնդիրն է:

Այդ մէջ առաջին տեղը կը բռնէ
գիւղը, վասն զի գիւղական Հայն է
որ պէտք ունի զխաւոսարար օգնու-
թեան և գիւղական Հայն է որ ա-
ռանձին, այն է, առանց օգնութեան
և պաշտպանութեան մնացած է իւր
բարդին և ճակատագրին թողուած:

Այդ, գիւղացին երբ կը տեսնէ
ճիւղակիւն և Ամերիկայի Միացեալ
որ ոչ միայն վարդապետ է իւր քա-
րոզած կրօնին, այլ և հմուտ անական
բժշկութեան, որ դեղ ու դարման կը
մատակարարէ գիւղացւոյն, հմուտ է
տարրական արուեստից և մշակական
սիլքանց, որով գիւղացւոյն չգիտցե-
ծը կ'ուսուցանէ և գործնական կէտեր
կը պարզէ, և խօսիլ ու շահել գիտէ
որով տեղական կառավարութեան առ-
ջև կը պաշտպանէ, և սակայն ասոր
հակառակ՝ երբ կը տեսնէ իւր խոս-
տովանհայտն, որ զուրկ է այս ամե-
նէն, և ավի ի բերան կը մնայ ճիշդ
ուրիշին և Ամերիկայի Միացեալին
առջև, աւելորդ է ըսել թէ Հայ գիւղ-

ղացին տարբեր մտածումներու ենթա-
կայ կը լինի և կը դադրի համարում
ունենալէ գիւղացի Հայ քահանային
վերայ, որ պարզ ընթերցանութիւն
մ'անգամ չգիտէ:

Ասոնք դուցէ նուազ կարեւոր կամ
երկրորդական կէտեր թուին, բայց
այնպէս չէ, մանաւանդ անոնց համար՝
որ քիչ շատ ուսումնասիրաց են գիւղը,
նորա կացութիւնը վիճակն և պիտոյ-
քը:

Ժողովուրդը շահելու, նորա հա-
մակրութիւնը գրաւելու և որովք ըզ-
Հայութիւնն և զՀայաստանեայց ա-
զատ և անկախ եկեղեցին պահպանե-
լու կարեւոր միջոցներ են, զորս Հոյ-
կղերը կրնայ և միջոց, դիւրութիւն
և ժամանակ ունի ձեռք բերելու:

Այս մասին կրնան մեծապէս ծա-
ռայել և օգտակար լինել մեր Հայադ-
գի պատուական բժիշկները Տեսարք
Բէշտուլճեան, Թերեաքեան, Մա-
լէզեան, Եւլն, Եւլն, Գէթ Հայ թեր-
թերու, մանաւանդ դաւառաց մէջ
տարածուած թերթերու, ինչպէս է
Լոյս Գաւառական թերթը, տնական
բժշկութիւնն վերայ պարզ և ժողո-
վրդական լեզուաւ յօդուածներ դը-
րելով և թէ՛ դասադիրք ու աշակերտ
պարտաւորով:

Նոյնպէս արդասէր վաստակներ
Տեսարք Մերեմ-Գուլի, Ս. Աղնաւոր
Գ. Մելիքեան, Ա. Եօթամեան, Եւլն,
Եւլն, պարզ և ժողովրդական լեզ-
ուաւ գրելով օրինաց գէթ չորս կէ-
տերուն, այն է, հեղուգիւն, ճինա-
յէթի) բարդիւն և վերլիւն վրայ,
կրնան իրական օգուտներ ընծայել,
որովհետեւ կրնամք՝ ըսել ամենայն վա-
տահալութեամբ թէ այդ չորս կէտե-
րուն մերայ դրուած յօդուածներ կամ
տեղերը հարստահարութեան նը-
ւառան կը ծառայեն, մանաւանդ ե-
թէ և խղճամիտ փաստաբաններ զըտ-
նուին:

Շնորհակալութեան արժանի է Մեծ-
Գ. Սթիմարաճեան Էֆէնտին իւր այն
ծառայութեան համար, զոր կը մա-
տուցանէ երկրագործական յօդուած-
ներով, որք հաճութեամբ կը կար-
դացուին, և յորոց մեծապէս պիտի
օգտի Հայ գիւղացին, որոյ գլխաւոր
զբաղումն է:

Այսպէս ուրեմն համարաւորով Հայ-
Քահանան արուեստից և գիտութեան
դէմ նախնական սկզբանցը՝ բնակա-
նայն պէտք չունենալով ժողովուրդէ
պաշտպանութեան համար կրօնավո-
րութեան դիմելու, որովհետեւ կր-
նամք հաւատարմ կերպով գիտնալ թէ
կրօնավորութեան շարժումն ի դաւա-
ռըս յառաջ կուգայ ընդհանրապէս
պաշտպանութիւն, սփոխանք և մը-
խիթարութիւն գտնելու հարկէն:

Կեդրականիմք. — Հայութիւնն
և մեր ազատ ու անկախ եկեղեցին
կը պահպանուի ոչ միայն քարոզու-
թեամբ, այլ և այնպիսի միջոցներով
որք անհրաժեշտապէս պէտք են ժո-
ղովուրդին իւր ազգայնութեան և ե-
կեղեցւոյն հետ սիրով կապելու:

Վերջապէս՝ ուսեալ, բանիւրուն և
պարտաճանաչ Հայ-քահանան կամ
վարդապետն ուրիշ բան չէ, բայց թէ
նախախնամութիւն, որովհետեւ նա
պիտի կրնայ պահպանել զՀայութիւն
և զՀայաստանեայց եկեղեցին:

Մեր խնդիրը կարծիքն այն է թէ
ի Հայաստան ժողովուրդն իւր բազմին
կամ ճակատագրին թողելով և նորա
մէջ առանց կարեւոր տարբեր մտցը-
նելու՝ ոչ աղքատութիւն կրնայ պահպա-

նիլ և ոչ եկեղեցի, մանաւանդ այժմ,
երբ կը տեսնեմք թէ այլակրօն տա-
րբերներ անդ զօրանալու ջանքեր կը-
նեն:

Այդ ջանքեր, ճիգեր և անհնայն
փորձ 'ի դերու կ'ենեն խելքը, դը-
րամն և աշխատութիւնը միայնելով
այն է, ներքին միութիւն և հաւա-
դական շարժում ստեղծելով, որոյ
մէջ մեծ դեր ունի դարձեալ Հայ-
կղերն, որ պարտի զուրկ կենալ նայն
շարժման, անշուշտ նախապէս ինք օ-
րինակ լինելով պարտաճանաչութեան
գործնական և ճշմարիտ աղբասիրու-
թեան և անձնական զննողութեան,
որովհետեւ ոչինչ կրնայ առաւել աղ-
դու լինիլ քան օրինակն, որ դերա-
ղանցապէս պերճախօս է:

ՆՈՐ ՏԱՐԻՆ ԱՌ ՊԱՆԳՈՒԹՅՆ

Պանդուխտ, պանդուխտ, ձգէ՛ խորեր
պանդուխտ, ձգէ՛ խորեր
Խորշիւ, յոր օր օրի նիւթեա մահ կենաց,
Բաղըն՝ ի բէն հեռի փախիլ, դու առ
այն
Այլ ինչ գնաս, լցեալ յուսով ընդունայն,
Բա՛ւ հետախուտ խաւարին մէջ խղրես
լոյս
Խաւարին մէջ կենաց լուսոյ չըլլար յոյս,
Ոչ պարսկաբոսան, ոչ Ռուսաբոսան, ոչ այ-
լուր
Քեզի չտան ոչ հաց, և ոչ ուսման մի ջուր.
Չեն հարազատ այլ մարդ՝ և կին և աղ-
բայ
Քս հարազատն 'ի հայրենիս քեզ մնայ.
Չեն կենսատու քեզ երգ քնար, ու ծա-
ղիկ,
Որչափ վեհմ լլաւն, որչափ դեղեցիկ.
Նոքա ամենք չտան քաղցունք քոյ կենաց,
Քան զկարօտ ձայնիկ քոյոց սիրեկաց.
Որոնք քանի արեւ ծագէ, կը հայն
Գիւլի հարաւ, հիւսիս, չոր կողմն աշխար-
հին.
Եւ յոյս ի սիրտ կը դայ ու քոյր բով՝ ի
քով

Մէկ միւսին՝ ինչէ՛ լալով ողբալով.
Ախ՝ երբ արդեօք պիտի լլայ, որ տես-
նենք
«Մեր սիրական՝ և անուշիկ սիրուն դէմք,
«Ախ՝ երբ արդեօք ձիւնը հեծած սրաւոր՝
«Պիտի ինչոյ սողալուցի կենան լուր,
«Ուր որ զմեզ լացաւ, լացաւ, հառաչեց,
«Մէկ սեղմեց, մէկ գրկեց, համբուրեց.
«Բոց մը կարճեա սրտէն ելաւ նոյն ծա-
մին,
«Աչքն 'ի յերկինս դարձուց, դնաց վշտա-
գին:

Լսէ՛ պանդուխտ, կաղապարէն քո օրգիւղ,
Խորձի մը տակ կեցած՝ հեծեն եղիւղիւղ.
Ուր արեւուն լոյս չհասնի կենսաւոր,
Չիք հաց հանդերձ, պակտի ամէն ինչ բո-
ւր.
Ներսն անօթի, դուրս ելնելու չեն ա-
զատ,
Այն գերեզման մ'է թշուառաց յուսա-
հատ,

Լսէ՛ զձայն քոյ ինչէ՛ կնոջ ցաւալի,
Որ երբ ամեն ատուտ յաղթում ձայնի,
'ի ծուրն ինչ՝ աչք յարտաւառ, չուրթն
'ի լոյս,
Բաղկատարած կը պաղատի առ Աստուած,
Նուազ ձայնի. գոցէ, կըսէ՛ ատուր երկիւղ,
«Կամ իմ փեռան, և կամ մեզ մահ, փր-
կելի՛նք:

Ապա անտի ելնէ, քոյ տուն յուսահատ,
'ի հող նստած, գլուխ դրած յեց 'ի պատ
Քանի որ լայ, աղէկաւոր լին ձայնք,
Ժայռի ի գոթ շարժին, կուտան ար-
ձագանք,
Թշուառ կնիկ, սեւ գլխին սուգ սրտին
Դրած՝ հալի, մալի սիրով իւր փեռին.
Հովմին—կեցիլ—լսէ՛, թո՛ւնայն—է՛կ ինձ
մօտ—

Ձեզ հետ առէ՛ք, տարէ՛ք բարեւ, ու խա-
րօտ—
Անգութ փեռիս տուէ՛ք, ըսէ՛ք, թէ ես
հա—

Որդուքս հանդերձ արձուց թափեմ դու-
նահա—
«Մին հաբուած է զմեզ, միւս վարէ քաղ,
Չեմ դիմադր սոյս վիճակիս աղբարը:

«Հարցէ՛ք թէ՛ ինչ, օտարութեան մէջ
ինչ կայ,
«Որ հոն գնաց, և այլ առ մեզ չդառնայ,
«Հարստութիւն ինչա՞ծ խնդրէ ընդ եր-

կար,
«Կամ փառք, և կամ պատիւ յաշխարհն
օտար,
«Ասոնք կըլլան, թէ ոք ունի արժանիք,
«Այս երազներ անարժանին՝ չարիք.
«Որ գիտութիւն սրհետ չունի, նա կըլ-

լայ
«Կամ գործաւոր, կամ բեռնակիր, կամ
ծառայ.
«Ասոնք լա՛ւ են քան զերկրագործ զմշակի,
«Կամ շահաւոր քան զայս բերեն զխա-
տակ,

«Որ եղն՝ արօր՝ արդար վաստակ իւր ձը-
գեց,
«Եւ ազատ կեանքը գերութեան վերածեց,
«Ոչ, ոչ, այլ՝ սին յուսոյ դէտ ինչա՞ծ՝

ոչ
«Կտրիճ հասակ իւր կը մտնէ մահու դոհ,
«Ըսէ՛ք, թող մէկ մը ձեռք դնէ իւր ճակ-
տին,

«Հաշուէ՛ք, թէ ինչ շահ եղաւ տարտ տա-
րին,
«Պարտք եւնէ՛նք, դու պարտք ունինք
հատաւ,

«Յաւ չունէ՛նք, անթիւ ցաւեր աւելցաւ.
«Այլ ինչ օգուտ, ս'ա՛ւ կ'ապասէ, ուր է
շահ.

«Որ այս խելքով մենք ցիր ու ցան եղանք
վա՛հ
«Ձեռք համբուրեմ, ոտք համբուրեմ իմ
երկան,

«Թող Աստուծոյ սիրոյն զմայ մեր վրան,
«Եւ դարդարուն լաթ հեծ ուղիւր, այլ ինձ
բաւ

«Ե իմ պատիւս ու անձ ծածկող սարդ կը-
տաւ.
«Ինձի չէ պէտք տեսակ տեսակ կերակուր
«Այլ շատ իսկ է միայն սին՝ հաց, ու լոկ
ճուր.

«Եւ ոչ բնաւ ուղիւ հանգիստ կամ հըրձ-
ուանք.
«Իւր սէր մեծ է ինձ քան զամեն ընթո-
սանք,

«Այսպէս ըսէ՛ք ինչ, ինչէ՛ լալով ողբալով.
«Վերջին խնդիր իւր հարազատ ընկերի.
Որ չենք սիրեց սոյս յալի ցաւոց մէջ կա-
րօտ,

«Եւ դեռ սիրէ, մինչև մահուան երկայ
մօտ.
«Ձայս որ լսէ, թող չկենայ քայ փութով
«Իսկ թ' ուշանայ, զմեզ գտնէ ընդ հո-

ղով,
«Այլ թող յայնժամ քայ ողբ կարգայ մեր
չիրմին

«Վրայ, թէ հոս կան անարեւ վեցեքին
«Հայրըս, ու մայր, և կինս, երեք և որ-
դիւր,

«Հոս անխամ վա՛հ կան թողուած սիրե-
վիւր,
«Յայնժամ թող քայ լուսին, և խումբ առ-
տեղաց

«Լան, թէ ծածկին աստ սիրտ և սէր ան-
մեղաց,
«Արդ թէ զմեզ այլ ևս երկար մոռանայ,
«Եւ կամ սրտիկը քար դառնայ, չլմանայ,
«Դառաւ Աստուծոյ թողութեաւ սէրալ իրեն,
«Յաւօք մեռնիմ, գնամ վշտաց այս հով-

տէն,
«Այլ ինչ է սէր, ինչ է պարտք, ինչ է
կեանք,
«Երբոր սեւ հողն է թշուառին սփոխանք,
Այսպէս գլուխ 'ի վայր կախած՝ ձեռքն
'ի գիրկ

Սրտին վրայ դրած՝ սեղմէ՛ զիւր օրգիւղ.
«Սէ՛, 'տի մեռնիկը կըսեն, կուտան ողբա-
գին

Այս խղճալի ձայնը յերկինս կը հասնի,
Լսէ՛ պանդուխտ, Աստուած հրեշտակ կան
վայր,
«Բան դայս և եւ անգլութիւնն ո՛ր տեղ
կայ,

Որ զընտանիս թողուաւ կարօտ, ու մինակ
եւ հայրենի հողը ձգեա անմշակ,
Եւ թափառիս անդ, ուր չունիս բնաւին
Ոչ շահ, ոչ տուն, և ոչ գէթ թիւ մի
գետին,

Դարձիւր պանդուխտ, դարձիւր ի քո հայ-
րենիք,
Պանդխտութիւն՝ կարօտութիւն ալ հե-
րիք:

